

Uloga i važnost civilnog društva

Situaciju u današnjem životu najbolje dočarava potreba da se definiraju i usvoje prvo Milenijski ciljevi održivog razvoja, a potom Globalni ciljevi održivog razvoja. Osim zajedničke borbe protiv siromaštva oni definiraju potrebe i prioritete za rješavanje problema današnjeg društva u području promjene klime i održive potrošnje, naglašavaju vrijednost inovativnosti te važnost mira i pravde za sve. Koncept održivog razvoja podrazumijeva proces postizanja ravnoteže između gospodarskih, socijalnih i okolišnih zahtjeva, kako bi se osiguralo “zadovoljavanje potreba sadašnje generacije, bez ugrožavanja mogućnosti budućih generacija da zadovolje svoje potrebe” a održivi razvoj je postao jedan od ključnih elemenata u formuliranju i provođenju razvojnih politika u svijetu. Osigurati dugoročan razvoj ljudskog društva uz očuvanje okoliša, to je cilj svih ciljeva.

Ekološke i prirodne katastrofe koje se sve učestalije događaju, najjače utječu na osvještavanje šire javnosti o važnosti održivog razvoja, no najviše o ekološkim problematikama. Problemi kao što je siromaštvo, nejednakost, nepravda, usamljenost, briga o starijima, djeci, isključenost marginaliziranih skupina nisu toliko vidljivi i utjecajni, to su problemi malih zajednica koji imaju veliki utjecaj na život pojedinca, ali ne utječu na širu javnost. Globalno se radi na uravnoteženosti zemalja u svijetu, a istodobno se stvaraju razlike u zajednicama. Sraz između onih koji imaju i onih koji nemaju sve je veći, ideološke, financijske, materijalne podjele u društvu sve su više prisutne a to sve utječe na samopouzdanje čovjeka, vjeru u bolje društvo, dobar osjećaj i zadovoljstvo životom. Povjerenje građana u društvo, u zajednicu, u institucije, politiku poljuljano je. A građani čine društvo, zajednice, gradove, državu.

Danas postoji niz različitih oblika organizacija civilnog društva: zaklade, udruge, fundacije, neprofitne ustanove, privatne ustanove, sindikati i udruge poslodavac, mjesni odbori, organizacijski oblici vjerskih zajednica, zadruge, društvena poduzeća te neformalne građanske inicijative.

Svima njima je zajedničko to što su organizacijske strukture čiji članovi imaju ciljeve i odgovornosti od općeg interesa, no, sve su to organizacije različitog tipa djelovanja.

Demokratska društva karakterizira postojanje triju sektora: javnoga (država), privatnog (tržište) i građanskog (civilno društvo). **Civilno društvo jesu građani koji se aktivno i slobodno uključuju u sve sfere društvenog djelovanja, to su aktivni građani koji žele i izazivaju promjenu u svojoj lokalnoj zajednici i društvu.**

Demokratska društva nisu pasivna i statična, demokratska društva se konstantno kreću i mijenjaju zbog promjena koje uzrokuju inovacije, promjene svijesti. Želja za moći pojedinaca, novcem i materijalnim dobrima stvara neravnotežu i povećava nejednakost.

Razvoj modernih zajednica i društava temelji se na međusektorskoj suradnji, društvenom kapitalu, uključivim procesima sudjelovanja dionika i socijalnom dijalogu.

Međusektorska suradnja temelji se na uspostavljenom povjerenju, procesima i praksi zajedničkog djelovanja svih sektora u društvu sa svrhom doprinosa društveno-ekonomskom razvoju.

Nedovoljno istražene i nekorištene mogućnosti među-sektorske suradnje dovode do ograničenog pojedinačnog utjecaja različitih dionika i sektora u društvu što u konačnici rezultira izostankom multipliciranog učinka pozitivnih društvenih (i ekonomskih) promjena.

Razvoj se legitimira otvorenošću, konkurentnošću i ravnopravnošću svih inicijativa.

Za kvalitetan, održiv i pametan razvoj društva danas, koji neće biti uvjetovan isključivo osobnim potrebama pojedinaca, potrebna je sinergija četiri sektora, odnosno djelovanja kroz četiri područja. Pored javnog, privatnog i znanstvenog tu je i civilni sektor, kao treće područje djelovanja u kojem je moguć niz različitih oblika djelovanja građana, od neformalnog, raznim inicijativama do formalnog djelovanja kroz organizacije civilnoga društva. Dominacija jednog od njih nad drugima znači neravnotežu razvoja društva.

Danas postoji niz različitih oblika organizacija civilnog društva: zaklade, udruge, fundacije, neprofitne ustanove, privatne ustanove, sindikati i udruge poslodavac, mjesni odbori, organizacijski oblici vjerskih zajednica, zadruge, društvena poduzeća te neformalne građanske inicijative.

Svima njima je zajedničko to što su organizacijske strukture čiji članovi imaju ciljeve i odgovornosti od općeg interesa, no, sve su to organizacije različitog tipa djelovanja.

U Hrvatskoj su najbrojnije udruge, po Registru udruga RH u 2018. godini bilo je registrirano 52 232 udruga.

Aktivno građanstvo

Giovanni Moro u svom „Priručniku o aktivnom građanstvu“, definira sljedeće: Aktivno građanstvo je sposobnost građana da se samoorganiziraju na različite načine kako bi branili svoja prava, izvršili svoje ovlasti i ispunili obveze javne politike u interesu općeg dobra. Iz različitih razloga čovjek može postati aktivan građanin. Aktivno građanstvo uključuje okupljanje, samoorganiziranje i korištenje oblika zajedničkog djelovanja. Područje djelovanja za aktivno građanstvo je kreiranje politika. Važno je zapamtiti ovu kolektivnu dimenziju pojma u vremenu kada se često misli da jedan politički vođa ima rješenje za svaki problem. Javne politike imaju za cilj rješavati pitanja od javnog interesa kao što su zdravstvo, obrazovanje, prijevoz ili zapošljavanje. Predstavljaju svakodnevnu i praktičnu dimenziju demokracije u kojoj bi aktivno građanstvo trebalo igrati temeljnu ulogu. Aktivno građanstvo uključuje neke posebne organizacije. Drugim riječima, nisu sve udruge građana organizacije “aktivnog građanstva”. Na primjer, sportska udruženja, šahovski klubovi, motociklističke mreže, grupe prijatelja poezije, amaterski orkestri i kulturno umjetnička društva udruženja su pojedinaca koji su građani, ali se ne smatraju organizacijama “aktivnog građanstva”. Aktivno građanstvo i civilno društvo različiti su - iako povezani - koncepti. Civilno se društvo odnosi na sferu u kojoj nedržavni akteri imaju iste osnovne vrijednosti i pravila. Obuhvaća razne aktere kao što su vjerske organizacije, strukovna udruženja, škole i sveučilišta, sindikati, sport, glazba, umjetnost, rekreacijski centri itd. Organizacije aktivnog građanstva dio su ove sfere, ali njihov je cilj zaštititi prava i brigu za opće dobro provođenjem vlasti i izvršavanjem građanskih obveza.

Kako i zašto jedan pojedinac može biti motiviran da postane (BUDE) aktivan građanin?

Može biti nekoliko razloga:

- ▶ Želja za pravdom
- ▶ Solidarnost
- ▶ Želja za promjenom trenutnog stanja
- ▶ Želja za “brojenjem” i igranjem vodeće uloge
- ▶ Želja za pridruživanjem drugima i razvijanjem suradničkih i prijateljskih odnosa i sudjelovanja u zajedničkom interesu i aktivnosti
- ▶ Želja za iskustvom iz prve ruke bez posrednika

Aktivni građanin potpuno se izražava kada se pridružuje drugima kako bi postigao zajednički cilj. Aktivno građanstvo može se postići različitim organizacijskim oblicima, uključujući humanitarne organizacije, udruge, grupe ljudi, zajednice i sl.

Primjeri aktivnog građanstva mogu uključivati:

- ▶ Pružanje usluga i zastupanja manjina
- ▶ Promicanje skrbi i posvajanja napuštene djece;
- ▶ Zabrana prekomjerne gradnje i suzbijanje nezakonite gradnje;
- ▶ Izrada programa dopunskog obrazovanja za djecu u riziku da napuste školu
- ▶ Pružanje pravne, psihološke i materijalne pomoći ugroženim ljudima
- ▶ Stvaranje jednakih mogućnosti za ugrožene ljude
- ▶ Borba protiv korupcije u javnom životu
- ▶ Borba za dostupnost lijekova kroničnim bolesnicima
- ▶ Kontrola i poboljšanje kvalitete bolnica, škola, vrtića.

Konačno, pojedinac u svom životu može postati aktivan građanin zbog mnogih razloga, vrijednosti i okolnosti. Biti aktivan građanin nije poseban status, za koji su potrebne određene sposobnosti, znanje ili talent. Niti aktivan građanin ne isključuje određene skupine poput gospodarstvenika, trgovaca ili profesionalaca. Svatko može biti aktivni građanin ako se angažira i zastupa opći interes (ali ne radi osobne koristi).

Aktivnim radom u zajednici pomažemo stvoriti mjesto u kojem je dobro živjeti i odgajati djecu.

Participativno odlučivanje i budgetiranje

Uz širu viziju osnaženoga građanstva i jakih zajednica, popularnost participativnog odlučivanja može se objasniti dvama ključnim značajkama – ovo je društveno prikladniji model od bilo kojeg drugog. Sama ideja uključivanja i osnaživanja lokalnog stanovništva radi ostvarenja utjecaja na načine suočavanja s lokalnim problemima predstavlja uključiv koncept. Njime se potiče kolektivan pristup rješavanju problema u kojem se prilikom lokalnog odlučivanja u obzir uzimaju perspektive i prioritete različitih ljudi (prema dobnim, spolnim, rodnim, socijalnim i drugim karakteristikama).

Složene probleme ne može riješiti jedna organizacija samostalno. Rješavanje problema je zajednička odgovornost koja zahtijeva djelovanje svih dionika, a participativno odlučivanje je učinkovit način za pomaganje svim dionicima da ispune svoje društvene i građanske dužnosti i odgovornosti.

Postupak uključivanja potiče daljnju posvećenost građana i građanki svojoj zajednici u cjelini, kao i omogućavanju, na bilo koji način, uspjeha lokalnih programa za koje se sada osjećaju odgovornima zbog svoje uloge u njihovom stvaranju i/ili realizaciji. Ovaj je model prikladniji jer pomaže boljoj raspodjeli sve manjih resursa te osigurava ostvarenje pune vrijednosti pomoći s obzirom na to da se dionike potiče na zajednički rad i suradnju na zajedničkim inicijativama, čime se smanjuje nepotrebno umnožavanje rada i poboljšava rezultate. Traženjem pomoći i doprinosa jamči se zadovoljenje potreba ciljanih korisnika. Uz to, sam čin poticanja dobrovoljnih doprinosa i građanskog angažmana doprinosi dugoročnom razvoju, a to se isto postiže i programima koji se primjenjuju kao rezultat participativnih inicijativa. Lokalna partnerstva je potrebno održavati i nakon njihove uspostave jer mogu odigrati i druge uloge u promicanju lokalnog razvoja.

Participativno budžetiranje je proces koji izravno uključuje građane i građanke u donošenje odluka o prioritetima i planovima potrošnje proračuna uz uvjet da su o tome prethodno raspravljali i predlagali te glasali o prioritetima javne potrošnje. Motivi za uključivanje građana u kreiranje proračuna mogu se razlikovati; to može biti korisna vježba participativne demokracije za poredne obveznike ili se pak može iskoristiti kao sredstvo osiguranja transparentnosti proračuna, smanjenja potrošnje i povećanja učinkovitosti uključivanjem građana u budžetiranje. Nedostatak leži u tome što se kod primjene ove tehnike od strane tijela vlasti ona uglavnom odnosi samo na 10% budžeta jer je ostatak već namijenjen za ispunjavanje izbornih obećanja ili definirane obaveze.

Dobar primjer participativnog odlučivanja i budžetiranja imamo prilike vidjeti kroz projekt “Pazi(n), proračun!” koji se provodi s ciljem da se u proces donošenja gradskog proračuna aktivnije uključe građani i javnost Pazina.

U Pazinu su prethodno informirani građani, mogli predložiti komunalne akcije za financiranje na razini mjesnih odbora, o čemu diskutiraju, a potom i glasaju putem javnih rasprava na razini 12 mjesnih odbora Pazina. O sektorskim prioritetima bili su informirani putem fokusiranih sektorskih rasprava. Zapisnici s javnih rasprava, prijedlozi i izglasane odluke upućuju se Gradskom vijeću, Gradonačelniku te gradskim odjelima pa se prilikom sastavljanja nacрта i prijedloga proračuna vodilo računa i o prijedlozima građana. Gradsko vijeće prilikom rasprave o proračunu razmatra prijedloge, kao i one dobivene nakon završne javne rasprave prije 2. čitanja. Izglasane komunalne akcije uđu u Gradski Proračun.

Društvene inovacije (social innovation)

Društvene inovacije su nove strategije, koncepti, ideje, procesi, proizvodi, usluge, poslovni modeli, alati i metodologije ili kombinacije svega navedenog koje odgovaraju na društvene potrebe ili probleme, a istovremeno stvaraju nove društvene odnose i suradnje.

Važnost društvenih inovacija očituje se u promjeni odnosa između pružatelja usluga i korisnika, javnih vlasti i drugih zainteresiranih strana te između ljudskog i fizičkog kapitala.

Nova rješenja, ideje s društvenom misijom, usmjerene općoj dobrobiti, stvaranju društvenog utjecaja.

Društvene inovacije ne moraju značiti velike inovacije već ponekad i mala, inovativna rješenja koja doprinose poboljšanju kvalitete života, znače bolji pristup informacijama, omogućavaju bolju suradnju, lakše korištenje usluga i slično.

Pozitivna rješenja mogu se pronaći u svim sektorima i područjima u kojima dolazi do međusektorskog povezivanja od zdravstva, cjeloživotnog obrazovanja, informatike u obrazovanju odraslih, djece, u transportu i slično. Društveno poduzetništvo je dio društvenih inovacija, inovacije u socijalnoj politici također.

U svim područjima se mogu desiti društvene inovacije, važno je koristiti inovativne metode, procese, odnose ili politike. Društvene inovacije ne čine dobro samo društvu već i uključenim pojedincima, naročito kroz jačanje kapaciteta za aktivaciju i stvaranje.

Da bi nešto bilo definirano kao društvena inovacija treba zadovoljiti slijedeće:

- ▶ Zadovoljava društvene potrebe i zahtjeve
- ▶ Doprinosi efikasnoj i učinkovitoj upotrebi resursa (ljudskih, financijskih i drugih)
- ▶ Unaprjeđuje kvalitetu života građana / ciljnih grupa
- ▶ Smanjuje nejednakosti
- ▶ Doprinosi promjeni odnosa
- ▶ Mijenja postojeće paradigme i prakse (način na koji razmišljamo o stvarima) i uobičajene obrasce djelovanja
- ▶ Potiče građane – pojedince i zajednice – da djeluju kao sukreatori i rješavaju svoje probleme

Društvene inovacije - brojne mogućnosti podrške razvoju zajednice

Podrška aktivnostima koje premošćuju znanost, tehnologiju i tehnološke inovacije sa “konkretnim” društveno-ekonomskim problemima

- ▶ Inkubatori/labovi za društvene poduzetnike, novi upravljački modeli javno-privatnog; privatno-civilnog-javnog; civilnog-javnog partnerstva i slično)
- ▶ Podrška kroz sufinanciranje ili subvencije za takve modele koji imaju društvenu vrijednost i pridonose održivom razvoju gradova
- ▶ Podrška razvoju novih klastera i mreža koji uključuju društvene inovacije i međusektorske modele suradnje bitne za ključne izazove urbanog održivog razvoja
- ▶ Promocija i podrška stvaranju novih mreža i hibridnih modela upravljanja, podrške, provedbe usluga i slično na temelju suradnje između javnog, privatnog i civilnog sektora
- ▶ Podrška novim modelima zadruga (npr. green zadruge, društvenog poslovanja, financijskih modela i slično)
- ▶ Jačanje institucionalnog razvoja i podrške organizacijama civilnog društva, građanskim inicijativama, javnoj upravi i sl. u razvoju i provedbi novih solucija u javnim uslugama
- ▶ Podrška inovativnim inicijativama lokalnog razvoja i zapošljavanja s posebnim naglaskom na mlade i osjetljive skupine

Mobilnost, cjeloživotno obrazovanje

- ▶ U ovom području ima čitav niz programa i projekata koji su usmjereni kako na integraciju društvenih inovacija u programe institucija formalnog obrazovanja tako i u programe cjeloživotnog učenja, poduzetničkog učenja i slično u smislu korištenja novih, inovativnih metodologija, e-learning alata i slično...
- ▶ Jačanje suradnje između poduzetnika i istraživačko razvojnih i obrazovnih institucija u gradovima
- ▶ Kampovi za društvene inovacije za mlade na temelju kojih temelju međusektorske suradnje dolazi do konkretnih tehnoloških i drugih rješenja za mlade i druge marginalizirane skupine (npr. bolja pristupačnost informacijama o poslovima kroz korištenje mob aplikacije, bolja komunikacija između škola i roditelja, korištenje online učenja za osobe s invaliditetom)

Revitalizacija i održivi razvoj u individualnim dijelovima grada i pojedinih gradskih područja

- ▶ Podrška održivoj *brownfield* urbanoj revitalizaciji uz potporu stvaranju mogućnosti njihova korištenja za gospodarsku, obrazovnu i/ili kulturnu svrhu (revitalizacija s ciljem stvaranja funkcionalnih, atraktivnih, inkluzivnih ambijenata, uz poštivanje specifičnosti lokalne sredine i promoviranje novih modela ekoloških /zeleno gradnja/kulturnih, kreativnih i vizualnih vrijednosti. Kod ovakvih projekata treba naglasiti da nije bitno vlasništvo objekta već njegova društvena namjena te se kroz ovakve projekte i IT podršku mogu ostvariti novi, hibridni modeli partnerstva.
- ▶ Revitalizacija otvorenih i zelenih prostora (trgova, parkova, igrališta, tržnica, fontana i sl.) kroz participativno planiranje javnih prostora
- ▶ Revitalizacija nerazvijenih i socijalno zapostavljenih dijelova i crnih rupa u gradovima (kroz nova partnerstva i inovativne lokalne inicijative)
- ▶ Revitalizacija bivših vojnih građevina te njihova prenamjena kroz inovativne modele koji uključuju sve sektore i imaju društvenu namjenu
- ▶ Izgradnja mreže suvremenih i urbaniziranih skupnih reciklažnih odlagališta smeća u gradskim urbanim četvrtima

Podrška novim oblicima pružanja usluga i “pametnom” financiranju

- ▶ Promovirati ko-produkciju socijalnih usluga - *social service welfare innovations*
- ▶ Poticati korištenje ICT-a u pružanju pristupačnijih i povoljnijih oblika usluga u zdravstvu, obrazovanju, socijalnim i drugim uslugama u gradovima
- ▶ Podrška međusektorskoj suradnji, potpora organizacijama civilnog društva (OCD) u inoviranju (osigurati učinkovitije urbane socijalne usluge)
- ▶ “Etičke banke”, “zelene banke” kao primjer kreditiranja s društvenom vrijednošću

Podrška razvoju gradova “znanja kapitala” za održiv gospodarski rast i lokalnih inicijativa za zapošljavanje

- ▶ Podrška razvoju centara izvrsnosti u gradovima (što dovodi do razvoja gradova i znanja i inovacija čvorišta)
- ▶ Potpora proizvodnji novog znanja, inovacija i vještina za poslovanje i industriju
- ▶ Potpora za razvoj poduzetništva, s naglaskom na ženama, mladima, socijalnom poduzetništvu i socijalnog poduzetnika.
- ▶ Potpora razvoju urbanog “zelenog gospodarstva”
- ▶ Moguća podrška za razvoj poslovnih inkubatora i podršku investicija za samozapošljavanje i stvaranje poslovnih mreža od koristi za socijalno inovativne start-up-e.
- ▶ Inovativne lokalne razvojne inicijative i potpora za nove modele pružanja usluga koji doprinose razvoju pojedinih dijelova gradova, susjedstva, zajednice, a sve s ciljem stvaranja novih radnih mjesta, oživljavanja tih dijelova gradova, poticanja suradnje.

Podrška integriranim politikama i aktivnostima vezanim uz učinkovitu energetiku i zaštitu okoliša u urbanim područjima

- ▶ Podrška razvoju zelenih poduzetničkih zona (prema principima: očuvanja prirodnih resursa, razvoja tehnologija na obnovljivim izvorima energije, razvoja industrije na temelju vrste i količine otpada, otpad = sirovina, smanjenje zagađenja, razvoja lokalnog gospodarstva kroz upotrebu lokalnih proizvoda i materijala, angažiranje lokalnih obrta i proizvođača)
- ▶ Uvođenje „mjera zelene gradnje“ u sve faze planiranja i provedbe aktivnosti vezane uz energetska učinkovitost u gradovima
- ▶ Podrška razvoju gradskih „eko-sela“
- ▶ Energetske zadruge u gradovima
- ▶ Podrška razvoju nacionalne koalicije i koalicija za zelene škole i vrtiće
- ▶ Podrška formiranju obveze certificiranja javnih zgrada prema zelenim principima gradnje
- ▶ Ozelenjavanje gradskih četvrti
- ▶ Aktivnosti i mjere održivog gradskog javnog transporta
- ▶ Podrška svim oblicima „zdravog“ transporta – gradski bicikli i slično

Inovativni pristupi za razvoj turizma i kulturnih/prirodnih resursa

- ▶ Podrška primjeni novih tehnologija za interpretaciju i zaštitu kulturne baštine
- ▶ Pristup i korištenje ICTa u domeni razvoja turizma u gradovima
- ▶ Inovativni pristupi razvoju selektivnih oblika turizma u gradovima i spajanje urbanih-ruralnih turističkih sadržaja
- ▶ Razvoj kreativnih/kulturnih industrija u gradovima

Podrška društvenom poduzetništvu i inkubatorima za društvene poduzetnike/društvene inovatore

- ▶ Podrška u pružanju poslovnih savjeta i smjernica (poslovno planiranje, trening i mentorstvo, podrška na području marketinga) Infrastrukturalna podrška za start-up centre, inkubatore, labove za social business, green business, društvene inovatore
- ▶ Revitalizacija brownfields, vojnih zgrada, zapuštenih i napuštenih prostora u gradovima – novi modeli vlasništva i upravljanja
- ▶ Inovacije za razvoj novih proizvoda, usluga ili rada (co-working)
- ▶ Podrška u otvaranju novih tržišta za društvena poduzeća kroz učinkovitu javnu nabavu (npr. kroz uključivanje socijalnih klauzula u javnim radovima i uslugama ugovora)

Socijalna politika – primjeri inovacija u socijalnim politikama i zdravstvu

- ▶ Zdravo starenje u gradovima – razne aktivnosti i projekti koji su vezani uz promociju zdravog starenja kroz sport, rekreaciju, uključivanje u rad zajednice, poduzetništvo, cjeloživotno obrazovanje, volontiranje i slično
- ▶ Nove metode i alati za rad u školama, rad sa nadarenom djecom, isključenom djecom, različito spajanje neformalnog i formalnog obrazovanja

Društvene inovacije mogu se financirati putem različitih potpora:

- ▶ Financijska potpora za prototipove društvenih inovacija i pilot projekte, evaluaciju i prijenos projekata (scaling). Financijska potpora može biti pružena izravno pojedinih prijaviteljima (razni), preko posrednika - kao što je to društveno poduzeće, razvojna agencija ili zadruga i kroz financijske institucije koje su specijalizirane za ulaganje u društvena poduzeća i društvene inovacije, npr. etičke banke, Fondovi za društvene inovacije i slično.
- ▶ Izgradnja kapaciteta (istraživanje, razvoj novih metodologija, analiza, obuke, mreža stručnjaka, novi modeli mreža, digitalne platforme, društvene mreže
- ▶ Jačanje svijesti (konferencije, radionice, stručne procjene, razmjena dobrih praksi, komunikacija, ICT alati za umrežavanje)

Pokretači ideja društvenih inovacija

- ▶ organizacije civilnog društva
- ▶ javne ustanove
- ▶ privatne institucije, privatne tvrtke
- ▶ lokalna i područna/regionalna samouprava
- ▶ lokalne i regionalne razvojne agencija
- ▶ zadruge
- ▶ međunarodne (međuvladine) organizacije
- ▶ novi, hibridni modeli (npr. regionalne organizacije), nove mreže, novi modeli partnerstva i upravljanja Zaklade

Društveno poduzetništvo

U posljednje vrijeme ekonomija koju je rukovodila ideja profita i potrošnje pod svaku cijenu slomila se zajedno s vrijednostima koje je zagovarala, trke za moći, prestižom, nedostatkom socijalne osjetljivosti. Duboka financijska kriza tako je otkrila potrebu za redefiniranjem moralnih vrijednosti u društvu. Osjećaj nepravde, manjak demokratičnosti, moć i vlasništvo koncentrirano u rukama malog broja osoba, mala mogućnost dolaska do sredstva potrebnih za razvoj vlastitih ideja neki su od razloga koji dovode do društvene uznemirenosti. Zbog toga civilno društvo diljem svijeta uvodi vrijednosti pravednosti, jednakosti i društvene uključenosti ne samo u parlamente već i u radne sredine u kojima se pojam održivosti više ne povezuje samo s ekonomskim uspjehom i nezavisnošću već i sa stvaranjem društvenog bogatstva te odgovornosti prema okolišu. Da bi se taj proces bolje razumio i olakšao, počeo se koristiti novi poslovni model, odnosno društvena poduzeća.

Društveno poduzeće je oblik komercijalnog poduzeća u kojem su vlasništvo, upravljanje i raspodjela bogatstva ravnomjerno raspoređeni, što u širem kontekstu doprinosi stvaranju pravednijeg društva.

Osnovne vrijednosti društvenog poduzeća odnose se na pravičnost u vlasništvu i raspodjeli bogatstva, jednakim mogućnostima sudjelovanja, solidarnosti s ljudima širom svijeta, poštenju u ostvarenju ciljeva, otvorenosti poslovanja te ravnoteži između tržišnog poslovanja, društvene odgovornosti.

Društveni se poduzetnik, dakle, određuje kao nositelj poduzetničke aktivnosti kojem je **primarni cilj društveni utjecaj**, a ne generiranje dobiti za vlasnike ili dioničare. Djeluje na način da pruža robu ili usluge na tržištu na poduzetnički i inovativan način te koristi ostvarenu dobit primarno za ispunjavanje društvenih ciljeva. Način upravljanja poduzetničkim subjektom je otvorenog tipa te uključuje zaposlenike, korisnike i ostale dionike na koje utječe gospodarska aktivnost poduzetnika.

Organizacija za ekonomsku suradnju i razvoj (OECD) definira društveno poduzetništvo kao poduzetništvo koje teži pružanju inovativnih rješenja postojećih društvenih problema te zbog tog razloga često ide ruku pod ruku s procesima društvenih inovacija usmjerenima unapređivanju života ljudi kroz promoviranje društvenih promjena.

Tabela 1. Usporedba poslovanja društvenog i privatnog poduzeća

DRUŠTVENO PODUZEĆE	PRIVATNO PROFITNO PODUZEĆE
cilj: osnažiti zaposlenike/zajednicu	cilj: stvoriti profit
demokratsko donošenje odluka	odlučivanje na temelju količine dionica
odgovornost prema okolišu/zajednici je temeljno načelo djelovanja	odgovornost prema okolišu/zajednici ne vide kao njihovu odgovornost
provodi financijsku reviziju i mjeri društveni utjecaj	provodi financijsku reviziju
vođeno komercijalnim, društvenim i ekološkim ciljevima	vođeno komercijalnim ciljevima

Dakle, društveni poduzetnici teže generiranju društvene vrijednosti, dok su tradicionalni poduzetnici usmjereni na profit. „Najmoćnija sila za promjene u svijetu nova je ideja u rukama vodećeg društvenog inovatora/poduzetnika“ rečenica Billa Draytona, osnivača Ashoke - prve globalne organizacije za promicanje društvenog poduzetništva koja sažeto opisuje važnost poduzetnika za rješavanje velikih društvenih problema. Samo poduzetnici imaju volju i upornost potrebnu za transformaciju čitavog sustava. **Zadatak društvenog poduzetnika je prepoznati probleme u društvu i pronaći nove načine njihova rješavanja i to promjenom sustava, širenjem rješenja i uvjeravanjem čitavog društva u poduzimanje novih koraka.** Možemo reći kako društveni poduzetnici mijenjanju zajednice i društva u cjelini.

Republika Hrvatska, kao punopravna članica Europske unije, u obvezi je ispunjavati zajedničke ciljeve Strategije Europa 2020 kombinacijom djelovanja na nacionalnoj razini i razini Europske unije, a od kojih je jedan od pet strateških ciljeva borba protiv siromaštva i socijalne isključenosti. Strategijom razvoja društvenog poduzetništva za razdoblje od 2015. do 2020. godine, Republika Hrvatska definirala je svoje gospodarske ciljeve u tom smjeru, prepoznajući društveno poduzetništvo kao novi oblik poduzetničke aktivnosti koji pristupa postojećim društvenim problemima na drugačiji, inovativan način i kombinirajući postojeće resurse potiče zapošljavanje, doprinosi borbi protiv siromaštva, konkurentnosti, očuvanju resursa i povećanju razine kvalitete života pojedinaca te društva u cjelini.

Nacionalna strategija za razvoj društvenog poduzetništva ustvrdila je 9 kriterija prepoznavanja društvenih poduzetnika:

1. Društveni poduzetnik ostvaruje ravnotežu društvenih, okolišnih i ekonomskih ciljeva poslovanja.
2. Društveni poduzetnik obavlja djelatnost proizvodnje i prometa roba, pružanja usluga ili obavlja umjetničku djelatnost kojom se ostvaruje prihod na tržištu, te koja ima povoljan utjecaj na okoliš, doprinosi unapređenju razvoja lokalne zajednice i društva u cjelini.
3. Društveni poduzetnik stvara novu vrijednost i osigurava financijsku održivost na način da u trogodišnjem razdoblju poslovanja najmanje 25% godišnjeg prihoda planira ostvariti ili ostvaruje obavljanjem svoje poduzetničke djelatnosti.
4. Društveni poduzetnik najmanje 75% godišnje dobiti, odnosno višak prihoda ostvaren obavljanjem svoje djelatnosti ulaže u ostvarivanje i razvoj ciljeva poslovanja, odnosno djelovanja.
5. Društvenog poduzetnika odlikuje dobrovoljno i otvoreno članstvo te autonomija poslovanja, odnosno djelovanja.
6. Republika Hrvatska, jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave ili tijelo javne vlasti ne može biti isključivi osnivač društvenog poduzetnika.
7. Društvenog poduzetnika odlikuju demokratski način odlučivanja (uključenost dionika u transparentno i odgovorno upravljanje), odnosno odlučivanje nije isključivo vezano uz vlasničke udjele ili članske uloge već obuhvaća ključne dionike: radnike, članove, korisnike ili potrošače te suradničke organizacije.
8. Društveni poduzetnik prati i vrednuje svoje društvene, ekonomske i okolišne učinke i utjecaj te rezultate vrednovanja koristi u planiranju svog daljnjeg poslovanja i vodi računa o njihovoj poboljšanju.
9. Društveni poduzetnik u slučaju kada prestaje obavljati djelatnost, svojim općim aktima ima definiranu obvezu svoju preostalu imovinu, nakon pokrivanja obveza prema vjerovnicima i pokrivanja gubitka iz prethodnog razdoblja, prenijeti u vlasništvo drugog društvenog poduzetnika s istim ili sličnim ciljevima poslovanja, ili u vlasništvo jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave koja će je upotrijebiti za razvoj društvenog poduzetništva.

Važno je napomenuti kako pravni termin društvenog poduzeća u Republici Hrvatskoj još uvijek ne postoji te se Strategija za razvoj društvenog poduzetništva ne predvodi prema predviđenom. Osim toga, saznanje i terminologija društvenog poduzetništva još je uvijek nepoznanica velikom broju građana, pa samim time i predstavnicima lokalnih, regionalnih pa i nacionalnih vlasti od kojih i bez kojih se ne može govoriti o značajnijem razvoju i jačanju društvenog poduzetništva.

Svakako je važno spomenuti Projekt „+Resilient: Otvoreni Resursi Mediterana za društvene inovacije i društveno odgovorno poduzetništvo“ koji je odobren za financiranje kroz Program Interreg Mediteran 2014.-2020. iz Europskog fonda za regionalni razvoj i financijska sredstva IPA. Projektom +Resilient umrežit će se 8 mediteranskih zemalja kako bi se potaknula klima inovacija s ciljem jačanja konkurentnosti društveno odgovornih malih i srednjih poduzeća te otvaranje novih radnih mjesta s naglaskom na poduzetnike koje posluju u domeni društvenog poduzetništva.

Zaklada za poticanje partnerstva i razvoja civilnog društva jedan je od partnera na projektu, a u sklopu kojeg želi pokrenuti Regionalni centar za razvoj društvenih inovacija Istria „ReCeD'Istria“.

ReCeD'Istria bilo bi mjesto osmišljavanja i kreiranja novih društvenih inovacija, stvaranja i pokretanja socijalnih usluga i novih društvenih programa, a sve u svrhu rješavanja potreba društva kroz kreiranje u različitim područjima; od socijalnih, sportskih, kulturnih, ekoloških, turističkih.

Institucije u Europskoj Uniji kao potpora razvoju organizacija civilnoga društva

Europska unija udruženje je država članica koje su dio svojeg suvereniteta prenijele na europske institucije kako bi se mogle donositi odluke u zajedničkom, europskom interesu. Proces donošenja zajedničkih odluka obuhvaća tri temeljne institucije: Vijeće europske unije, Europsku komisiju i Europski parlament. U Europskoj uniji djeluju još mnoga tijela, agencije ili odbori osobito važni za funkcioniranje Unije jesu i Europsko vijeće i Europski sud pravde. U EU-u postoje i brojne druge institucije i međuinstitucionalna tijela koja imaju specijalizirane uloge.

- ▶ **Vijeće Europske unije** (*Council of the European Union*), poznato također kao **Vijeće ministara** ili, skraćeno, kao **Vijeće**, a predstavlja pojedinačne države članice. Ono je glavna zakonodavna institucija EU, pa gotovo svaki zakonodavni dokument mora biti usvojen na Vijeću EU. Glavni je zadatak Vijeća EU usvajanje novih propisa (direktiva, uredbi i pravila) koji se odnose na primjenu osnivačkih ugovora, ali i mjera koje se odnose na proračun EU, te na međunarodne sporazume u koje je uključen EU.
- ▶ **Europska komisija** (*European Commission*) političko je tijelo koje predstavlja interese cijelog EU, te čini središte institucijske strukture Unije. To tijelo, čije je sjedište u Bruxellesu, ima tri glavne zadaće: predlaže zakone i propise Parlamentu i Vijeću EU, provodi politike EU te, u suradnji s Europskim sudom, osigurava provođenje europskih zakona.

- ▶ **Europski parlament** (*European Parliament*) predstavničko je tijelo stanovnika EU čija je temeljna zadaća dijeljene zakonodavne ovlasti s Komisijom i Vijećem EU, te nadgledanje svih institucija EU, a posebno Komisije. Njegove su konkretne ovlasti: razmatranje prijedloga Europske komisije, sudjelovanje u donošenju propisa, imenovanje i razrješavanje članova Europske komisije, pravo upita vezanih za rad Europske komisije i Vijeća EU, podjela ovlasti u donošenju godišnjeg proračuna i nadzor (zajedno s Vijećem EU) njegove provedbe.
- ▶ **Europsko vijeće** (*European Council*) sastoji se od čelnika država ili vlada država članica EU i predsjednika Europske komisije. Donosi glavne smjernice europske politike vezane za proširenje, proračun ili ključne reforme pojedinih aspekata politike EU. Iako Europsko vijeće nema formalnu ulogu u zakonodavnom procesu, kako se sastoji od čelnika država članica, ono je najutjecajnije tijelo u procesu odlučivanja u Uniji. Europskim vijećem predsjedava država koja u šestomjesečnom razdoblju vodi Uniju.
- ▶ **Europski sud pravde** (*European Court of Justice*) tijelo je koje je jedini ovlašten tumač osnivačkih ugovora. Osim toga, njegova je zadaća rješavanje sporova između država članica, između EU i država članica, između institucija EU, te između pojedinaca i EU. On omogućuje istovjetno tumačenje zakona EU na cijelom njegovom području putem tijesne suradnje s nacionalnim sudovima. Sjedište Europskog suda pravde je u Luxembourg.
- ▶ **Europska središnja banka** (ESB) upravlja eurom te određuje i provodi gospodarsku i monetarnu politiku EU-a. Njezin je glavni cilj održati stabilnost cijena i time potaknuti gospodarski rast i otvaranje novih radnih mjesta.
- ▶ **Europski revizorski sud** zadužen je za reviziju financija EU-a. Kao vanjski revizor EU-a Revizorski sud doprinosi unaprjeđivanju financijskog upravljanja EU-om i djeluje kao nezavisni zaštitnik financijskih interesa građana Unije.
- ▶ **Europska središnja banka** nadležna je za europsku monetarnu politiku
- ▶ **Europska služba za vanjsko djelovanje (EEAS)** pomaže visokomu predstavniku EU-a za vanjske poslove i sigurnosnu politiku.
- ▶ **Europski odbor regija** predstavlja regionalna i lokalna tijela
- ▶ **Europska investicijska banka** financira investicijske projekte EU-a te pomaže malim poduzećima putem Europskoga investicijskog fonda
- ▶ **Europski ombudsman** istražuje pritužbe na nepravilnosti u postupanju institucija i tijela EU-a
- ▶ **Europski nadzornik za zaštitu podataka** štiti privatnost osobnih podataka građana
- ▶ **Ured za publikacije** objavljuje informacije o EU-i
- ▶ **Europski ured za odabir osoblja** odabire osoblje za institucije i druga tijela EU-a
- ▶ **Europska upravna škola** osoblju EU-a pruža izobrazbu u određenim posebnim područjima

Potrebno je istaknuti instituciju čija je zadaća jačanje organizacija civilnog društva:

- ▶ **Europski gospodarski i socijalni odbor (EGSO)** savjetodavno je tijelo Europske unije koje daje stručne savjete glavnim EU institucijama (Europskoj komisiji, Vijeću i Europskom parlamentu). Od 350 članova, 9 ih je iz Hrvatske. EGSO zastupa interese različitih gospodarskih i socijalnih interesnih skupina i smatra se mostom između institucija Europske unije i civilnoga društva. EGSO iznosi mišljenja na predložene zakonodavne akte Europske unije te samoinicijativna mišljenja. Promiče vrijednosti participativne demokracije u Europskoj uniji i pomaže u jačanju uloge

organizacija civilnoga društva kroz uključivanje u “strukturni dijalog”. Predstavlja forum koji pridonosi jačanju demokratskog legitimiteta i učinkovitosti EU tako što omogućuje organizacijama civilnoga društva iz zemalja članica izražavanje stajališta na europskoj razini.

Više o EGSO <http://www.eesc.europa.eu/>
Sve potrebne informacije o svim institucijama možete pronaći na: europa.eu/european-union/about-eu/institutions-bodies_hr

Hrvatski zastupnici u EU parlamentu 2019. – 2024.

Europski parlament broji 751 zastupnika izabranih u 28 država članica proširene Europske unije. Od 1979. zastupnici se biraju na neposrednim općim izborima na mandat od pet godina. U sazivu Europskoga parlamenta od 2019. do 2024. godine Hrvatska ima jedanaest

zastupnika. Oni su izabrani na izborima za članove Europskoga parlamenta iz Hrvatske održanima 26. svibnja 2019. godine. Izbor članova u Europski parlament iz Hrvatske uređuje se Zakonom o izboru članova u Europski parlament iz Republike Hrvatske.

U Europskome parlamentu članovi iz Hrvatske djeluju u okviru političkih skupina kako je navedeno u tablici:

Prezime i ime	Kontakt	Stranačka pripadnost	Pripadnost političkoj skupini EP-a
BORZAN, Biljana	biljana.borzan@europarl.europa.eu	SDP	Progresivni savez socijalista i demokrata (S&D)
FLEGO, Valter	Valter.Flego@europarl.europa.eu	IDS	Obnovimo Europu (RE)
KOLAKUŠIĆ, Mislav	mislav.kolakusic@europarl.europa.eu	Nezavisni	Nezavisni (NI)
MATIĆ, Predrag Fred	fred.matic@europarl.europa.eu	SDP	Progresivni savez socijalista i demokrata (S&D)
PICULA, Tonino	tonino.picula@europarl.europa.eu	SDP	Progresivni savez socijalista i demokrata (S&D)
RESSLER, Karlo	karlo.ressler@europarl.europa.eu	HDZ	Europska pučka stranka (kršćanski demokrati) (EPP)
SINČIĆ, Ivan Vilibor	ivanvilibor.sincic@europarl.europa.eu	Živi zid	Nezavisni (NI)
SOKOL, Tomislav	tomislav.sokol@europarl.europa.eu	HDZ	Europska pučka stranka (kršćanski demokrati) (EPP)
ŠUICA, Dubravka	dubravka.suica@europarl.europa.eu	HDZ	Europska pučka stranka (kršćanski demokrati) (EPP)
TOMAŠIĆ, Ruža	ruza.tomasic@europarl.europa.eu	Hrvatska konzervativna stranka	Europski konzervativci i reformisti (ECR)
ZOVKO, Željana	zeljana.zovko@europarl.europa.eu	HDZ	Europska pučka stranka (kršćanski demokrati) (EPP)

Više o zastupnicima te njihovim parlamentarnim aktivnostima možete pogledati na:

<https://www.europarl.europa.eu/meps/hr/home>

Zaklada za poticanje partnerstva i razvoj civilnoga društva

Zaklada za poticanje partnerstva i razvoja civilnog društva je neprofitna organizacija koja pruža podršku i potiče razvoj civilnog sektora. Info point za udruge nastao je u potrebi da Zaklada svojim djelovanjem pomaže u osnaživanju udruga koje u suradnji s javnim i poslovnim sektorom doprinose razvoju lokalnih zajednica.

**INFO
POINT**
ZA UDRUGE

Info point za udruge

Info point za udruge djeluje u sklopu zaklade, te se organiziraju besplatna predavanja i radionice za predstavnike udruga na različite teme, redovno informira sve zainteresirane kroz web stranicu, društvene mreže, newsletter te pruža besplatno savjetovanje za sve koje zanima osnivanje ili vođenje udruge. Od 2018. godine, Zaklada provodi i mentorski program za udruge koji je ciljano osmišljen da pomogne vrlo konkretno pojedinoj udruzi, od sređivanja dokumentacije, akata do različitih edukacija.

Stručne službe Zaklade prate udruhu kroz nekoliko faza te pomažu ljudima u udruzi da se kroz određeni vremenski period osnaže i usmjere.

Stručne službe Zaklade prate udruhu kroz nekoliko faza te pomažu ljudima u udruzi da se kroz određeni vremenski period osnaže i usmjere.

- ▶ Tel.: +385 52 351 512
- ▶ E-mail: zaklada@civilnodrustvo-istra.hr
- ▶ Web: www.civilnodrustvo-istra.hr
- ▶ Facebook: Zakladalstra

Informacijski centar Europe Direct Pula – Pola

Tko smo mi?

Informacijski centar Europe Direct Pula-Pola dio je europske mreže informacijskih centara Europe Direct (EDIC), osnovane u svrhu informiranja europskih građana i promicanja građanskog sudjelovanja na lokalnoj i regionalnoj razini. U radu Informacijskog centra EDIC Pula-Pola sudjeluju djelatnici Grada Pule-Pola, Istarske županije, Istarske razvojne agencije d.o.o., Zaklade za poticanje partnerstva i razvoja civilnog društva te Agencije za ruralni razvoj Istre d.o.o. koji su u partnerstvu kandidirali projekt prema Predstavništvu Europske komisije u RH, kako bi zajedničkim snagama i znanjem pomogli približiti EU stanovnicima cijele Istarske županije.

EDIC Pula-Pola vaša je lokalna točka za EU pitanja. Što radimo za vas?

- ▶ Informiramo vas o vašim pravima i mogućnostima unutar EU, prioritetima Europske unije, zakonodavstvu, politikama, programima i mogućnostima EU financiranja.
- ▶ Nudimo informativne materijale o EU: brošure, letke, postere, kao i mogućnost online pretraživanja sadržaja povezanih s EU.
- ▶ Organiziramo obilježavanje važnih datuma i događanja za EU na lokalnoj razini.
- ▶ Organiziramo predavanja, radionice i debate.

Koja je naša misija?

Približiti EU građanima.
Olakšati dostupnost i širenje informacija o EU.

Kontakt i radno vrijeme:

- ▶ Rad ureda odvija se od ponedjeljka do petka od 9 do 13 sati, a nalazi se na adresi Giardini 2, Pula.
- ▶ Tel.: +385 52 555 935, +385 52 555 937
Fax.: +385 52 555 936

- ▶ E-mail: EDICpulapola@pula.hr
- ▶ Web: <http://edic.pulapola.eu/hr/>
- ▶ Facebook: EDICPulaPola
- ▶ Twitter: EDIC PulaPola

Dodite do nas:

RADNI DANI: 9:00-13:00	KORISNICI	ZADUŽENI ZA PROVEDBU
Ponedjeljak	Dan za poduzetnike i obrtnike	Grad Pula - Pola IDA d.o.o
Utorak	Općenite informacije o EU	Grad Pula - Pola
Srijeda	Dan za civilno društvo	Grad Pula - Pola Zaklada za poticanje partnerstva i razvoja civilnog društva
Četvrtak	Dan za jedinice lokalne samouprave i Ruralni razvoj	Grad Pula - Pola Istarska županija AZRRI d.o.o.
Petak	Općenite informacije o EU	Grad Pula - Pola

Kontakt s Europskom Unijom

INTERNETOM

Informacije na svim službenim jezicima Europske unije dostupne su na portalu Europa: www.europa.eu

OSOBNO

Diljem Europe postoje stotine lokalnih informativnih centara EU-a

Adresu najbližeg centra možete pronaći na:
europedirect.europa.eu

TELEFONOM ILI E-POŠTOM

Služba Europe Direct dat će Vam odgovore na sva pitanja o Europskoj uniji. Možete nazvati besplatni telefonski broj: **00 800 67891011** (neki mobilni operateri ne dopuštaju pristup brojevima 00800 ili mogu naplatiti pristup) ili možete poslati upit na adresu e-pošte: europedirect.europa.eu

Čitajte o Europi: Publikacije o Europskoj uniji samo su jedan klik od Vas na mrežnim stranicama Knjižare EU-a: www.bookshop.europa.eu

impresum

nakladnik Europe Direct
Informacijski centar
Pula – Pola

uredništvo Helga Možé
Valentina Žgomba
Tadea Pliško

dizajn i tisak MPS d.o.o.

naklada 500 primjeraka

studen 2019.

Ova publikacija izrađena je uz pomoć Europske unije. Sadržaj ove publikacije isključiva je odgovornost Europe Direct Informacijskog centra Pula-Pola i ni na koji se način ne može smatrati da odražava gledišta Europske unije. Europska unija sastoji se od 28 država članica koje su odlučile postupno povezivati svoja znanja, resurse i sudbine. Zajednički su, tijekom razdoblja proširenja u trajanju od 50 godina, izgradile zonu stabilnosti, demokracije i održivog razvoja zadržavajući pritom kulturu raznolikosti, toleranciju i osobne slobode. Europska unija posvećena je dijeljenju svojih postignuća i svojih vrijednosti sa zemljama i narodima izvan njezinih granica.

CIP zapis dostupan u računalnome katalogu Sveučilišne knjižnice u Puli pod brojem ?

ISBN 978-953-57067-3-1